

מן הארכיון

'מבצע קולומבוס': יומנו של מלח ממסע בן-גוריון בארצות הברית (1951)

מיומנו האישי של מנחם גולן (גולדשטיין)

מביא: עדי שרצר

הקדמה

בחורף 1950-1951 נקלעה ישראל למשבר כלכלי חריף שבמרכזו עמד המחסור במטבע חוץ.¹ כדי לנסות ולפתור את המשבר פעלה הממשלה בד בבד בכמה ערוצים: משא ומתן עקיף לפיצויים מגרמניה, פנייה לארצות הברית להשתלב בתכניות הסיוע והשקה של 'מפעל מלווה העצמאות והפיתוח' (הבונדס).² שלוש הפעולות האלה הצריכו נסיעה של דוד בן-גוריון לארצות הברית, וגופים שונים בישראל ומחוצה לה החלו לתכנן אותה. מאחר שבן-גוריון לא זכה להזמנה רשמית לבית הלבן, שימשה השקת הבונדס 'תירוץ' רשמי לנסיעה. מאיר וייסגל, שגויס לטובת השקת המפעל, ביקש להשתמש בבן-גוריון כדי להלהיב את הקהל היהודי-אמריקני ותכנן לשם כך סדרה של אירועים גדולים; בן-גוריון עצמו התלהב פחות מהרעיון וראה את הנסיעה במונחים כלליים יותר. בינואר 1951 כתב ביומנו:

- * בתמלול המאמר וכתיבת ההערות השתתף אורן קלמן ואני מודה לו על כך מאוד.
- 1 משבר זה מתואר בתמציתיות אצל: דן גלעדי, ישראל בעשור הראשון: מצנע לצמיחה כלכלית, האוניברסיטה הפתוחה, תל אביב 2002, עמ' 32-34.
- 2 פעולות אלו מתוארות אצל גלעדי, שם. לאחרונה סיפק נתן ארידן ניתוח מלא יותר של הניסיון הישראלי להיכלל בתכניות הסיוע האמריקניות: Natan Aridan, *Advocating for Israel: Diplomats and Lobbyists from Truman to Nixon*, Lexington Books, London 2017, pp. 56-66.

וייסגל דורש ממני לקיים במאי 5 אספות פומביות: בניו־יורק, פילדלפיה, שיקגו, בוסטון, לוס־אנג'לס, אמרתי לו שאספה פומבית בדרך כלל אינה מועילה למכירת שטרות חוב [...] ומפני זה הסכמתי לאספה פומבית אחת - לא למען המלווה, אלא למען המגע עם דעת הקהל היהודית: למען המלווה אני מוכן לפגישות אחדות סגורות עם אנשים מסומנים שיש בהם צורך מיוחד.³

כדי לקיים את אותו 'מגע עם דעת הקהל היהודית' נסע בן־גוריון מחוץ לחוף והשתתף באספות המוניות רבות. כפי שטענתי במקום אחר, יש להבין את נאומיו במהלך הכינוסים האלה כחלק מתפיסתו הממלכתית והם כוונו לציבור הישראלי לא פחות משכונו לציבור היהודי האמריקני.⁴

במסמך שכתב אבא אבן ביוני 1952 הוא הבהיר כי מפעל המלווה נועד להחליף את 'מושג התלות וגמילות החסדים' ולכונן את יחסם של יהודי אמריקה למדינה 'על אוירה של שוויון וכבוד הדדי', כך שיבטא את 'חזון העצמאות הכלכלית של מדינת ישראל'.⁵ ברוח הממלכתיות נקראו יהודי ארצות הברית לתמוך ישירות במדינת ישראל ולדלג על 'סוכני המשנה' שאספו והעבירו עד לאותה העת את הכספים שנאספו על ידי המגבית המאוחדת (UJA). הדגש היה על ערכי החלוציות והחדשנות שישראל מבטאת, ויהודי התפוצה נקראו להשקעה כלכלית לכאורה ולא לתרומה מתוך רחמים.

כחלק מאותו שינוי נרטיבי הוחלט שאל בן־גוריון יתלוו במסע להשקת הבונדס שתי אניות חיל הים ועל סיפונן כ־200 חיילים, שנבחרו בקפידה. ההכנות ארכו כמה חודשים ובמהלכן שופצו האניות, אח"י משגב (ק-30)

3 דוד בן־גוריון, יומן מלא, 10.1.1951, ארכיון בן־גוריון, מכון בן־גוריון (אב"ג), חטיבת יומנים, פריט 219187.

4 ראו מאמרי 'להביט עליהם מביטים עלינו: הישראלים ו"מסע הבשורה והתביעה" של בן־גוריון בארצות־הברית (1951)', שעתיד לראות אור בקובץ בעריכת תניא ציון־ולדוקס ואופיר אבו.

5 ציטוטיו של אבן בפסקה זו מבוססים על מסמך העוסק במערכת היחסים שבין ה־UJA למלווה. אבן מוחה על כך שהמסר ה'ריבוני' של המגבית הועבר היטב ליהודי אמריקה אך לא זכה לתמיכה דווקא מהציונים. ראו: מכתב אבא אבן שגריר ישראל בושינגטון אל משה שרת שר החוץ בעניין המלווה הישראלי והמגבית היהודית המאוחדת (UJA), (30.6.1952), ארכיון המדינה (להלן: א"מ), 12.2420-חצ. רוח זו עולה גם מתוך איגרת שצירף הנרי מורגנטאו למעטפת ההתרמה של הבונדס, ראו: מעטפת התרמה לבונדס, ח"ת, א"מ, 12.2420-חצ.

ואח"י הגנה (ק-20), ששימשו במקור בצי הקנדי במהלך מלחמת העולם השנייה; החיילים שנבחרו למסע החלו בשגרת לימודים ואימונים כדי להכניסם הן למסע הארוך והן לייצוגה של מדינת ישראל בחוץ לארץ. הנסיעה עצמה הייתה מבצע לוגיסטי יוצא דופן לחיל הים הצעיר שעד לאותה העת לא הרחיק מעבר לאזור הים התיכון.

כאשר עגנו האניות בערי החוף המזרחי של ארצות הברית הוזמן הציבור הרחב לבקר בהן והמלחים השתתפו בשלל אירועים לשיווק המלווה. גולת הכותרת של הנסיעה הייתה מצעד צבאי ישראלי שנערך ברחובות מנהטן בהשתתפות המלחים ובהובלת דוד בן-גוריון. המצעד הונצח בכמה סרטים ויומני חדשות, זכה להצלחה יוצאת דופן, ולפי הערכות שונות צפה בו קהל עצום (בכמה מהעיתונים אוזכרו מיליון וחצי צופים, אך אין לדבר אישור רשמי).⁶ החיילים הישראליים נעטפו באהבה, ביקרו קרובי משפחה ויש עדויות כי כמה מהם אף פגשו במהלך המסע בנות זוג והקימו אתן משפחה לאחר חזרתם.⁷

על אף הרושם שהותיר המסע, מעט מאוד נכתב עליו במרוצת השנים. אריאל פלדשטיין ניתח את המסע על רקע היחסים המחרפים בין בן-גוריון ליהודי ארצות הברית. דן ליינר-ווס חקר את השקת הבונדס בהשוואה להשקת אגרות החוב האיריות;⁸ ודבורה דאש-מור (Dash-Moore) בחנה

6 התיעוד המעניין ביותר לקבלת הפנים בניו יורק היה זה של פרד מונוטון, עסקן יהודי מבוססון, שצילם את האירוע במצלמתו האישית. חלקים מתיעוד זה נכללו בסרט אני הייתי שם **בצבע** (אבישי כפיר, 2010). ראו: 'I Was There in Color Documentary - Ben Gurion in NY 1951', YouTube, 20.4.2010 (retrieved: 23.4.2018): <https://www.youtube.com/watch?v=OzCNryhcWk>. אריאל פלדשטיין, **קשר גורדי: דוד בן-גוריון, ההסתדרות הציונית ויהדות ארצות הברית**, מכון בן-גוריון, הוצאת הספרים של אוניברסיטת בן-גוריון בנגב, קריית שדה בוקר, 2003, עמ' 65-72. ראו גם את התמונות שנשמרו בארכיון המדינה: תצלומים מהביקור של בן-גוריון בארצות הברית, מאי 1951, א"מ, 10130.1-טס; תמונות מהמצעד של בן-גוריון ברחובות ניו יורק, ח"ת, שם, 5375.14-ג; תמונות מהמצעד של בן-גוריון ברחובות ניו יורק, שם, 5374.6-ג. גם מסלול הנסיעה העובר ברחובות הראשיים בעיר ומקיף את כל חלקיה המרכזיים מעיד על כך: מסלול הנסיעה של בן-גוריון והמצעד בניו יורק, שם, 84.14-חצ.

7 ארנון למפרום (עורך), **חיים הרצוג: הנשיא השישי, מבחר תעודות מפרקי חייו (1918-1997)**, גנוך המדינה, ירושלים תשס"ט, עמ' 108, 583 הערה 51.

8 Dan Lainer-Vos, *Sinews of the Nation: Constructing Irish and Zionist Bonds in the United States*, Polity Press, Cambridge 2013. שניים ממאמריו מדגישים את ההיבטים התאורטיים הרחבים יותר של המחקר: *Manufacturing National*

את תגובתם של יהודי מיאמי למלווה בשיטה מיקרו-היסטורית ומתוך התמקדות בביקורה של גולדה מאיר בעיר; המסע של בן-גוריון לא עומד במרכז דיונם של השלושה והם אינם מזכירים כלל את נוכחותם של המלחים הישראלים ואת 'מבצע קולומבוס'. רפי מן היה היחיד שעסק בעקיפין בהפלגה כחלק מניתוח פסילת המחזה 'סערה בים' מאת יהושע בר-יוסף.⁹ בר-יוסף, אשר הצטרף להפלגה ככתב של במחנה, הזדעזע מהיחס הקשוח של המפקדים באנייה לחיילים, כתב לבן-גוריון בנושא ולבסוף שיקע את חוויותיו במחזה, שהצנזורה פסלה. מן הראוי לציין שלסוגיה זו כמעט אין זכר ביומן שלפנינו, אולי בשל העובדה שבר-יוסף וגולן לא היו מוצבים על אותה האנייה.

כמו כן הוזכרה הנסיעה בשני ספרי זיכרונות שנכתבו שנים רבות לאחר ההתרחשויות: בזיכרונותיו של שלמה אראל שפיקד על מבצע קולומבוס וזכה כאמור לביקורת על קשיחותו, ובזיכרונותיה של אסתר הרליץ ששירתה באותה העת בשגרירות ישראל בארצות הברית והתלוותה לבן-גוריון במשך רוב המסע.¹¹

יומנו של מנחם גולן (באותה העת גולדשטיין), כפי שמובא כאן, שונה מהותית מזיכרונות אלו. ראשית, מאחר שמדובר ביומן שנכתב במהלך ההפלגה עצמה ולא בזיכרונות שנכתבו בדיעבד ומשלבים ניתוח ופרשנות.

Attachments: Gift-Giving, Market Exchange and the Construction of Irish and Zionist Diaspora Bonds', *Theory and Society*, 41, 1 (January 2012), pp. 73-106; Idem, 'Boundary Objects, Zones of Indeterminacy, and the Formation of Irish and Jewish Transnational Socio-Financial Networks', *Organization Studies*, 34, 4 (2013), pp. 515-532

9 דבורה דאש-מור, 'דימויים מקשרים: יהודי מיאמי ואגרות המלווה למען ישראל', בתוך: אלון גל (עורך), *ישראל הנכספת: האידיאלים והדימויים של יהודי צפון-אמריקה*, המרכז למורשת בן-גוריון, הוצאת הספרים של אוניברסיטת בן-גוריון בנגב, קריית שדה בוקר תשנ"ט, עמ' 212-223.

10 רפי מן, 'בין שר האמנות לשר הצבא: התמוגות מנגנוני הצנזורה לפסילת המחזה 'סערה בים'', *קתדרה*, 158 (טבת תשע"ו), עמ' 119-150.

11 בהתאמה: שלמה אראל, *לפניך הים: סיפורו של ימאי, מפקד ולוחם, משרד הביטחון, רמת גן 1998*, עמ' 140-156; אסתר הרליץ, *אסתר: או, לאן כבר אשה יכולה להגיע?*, משרד הביטחון, רמת גן 1994, עמ' 84-93. חשוב לציין כי ערכם ההיסטורי של שני הספרים שונה - על תיאורו של אראל משוך דוק נוסטלגי והתיעוד הארכיוני סותר לא אחת את הפרשנות והתיאור שלו, ואילו תיאורה של הרליץ נכתב על בסיס מסמכים ארכיוניים מהתקופה ועל כן מדויק הרבה יותר.

שנית, מאחר שגולן לא נמנה עם מארגני האירועים וזווית הראייה שלו היא של אדם מן השורה המתאר את ההתרחשויות 'בגובה העיניים'.

מנחם גולן נולד בשנת 1928 בכפר לשקוד (Laskod) שבמזרח הונגריה. התבגרותו עמדה בסימן מלחמת העולם השנייה והשוואה וזמן קצר לאחריה הוא עזב את הונגריה והצטרף לגרעין 'מגדלור' שהחל ב'הכשרה' בכפר הדייגים האיטלקי פאנו (Fano) שלחוף הים האדריאטי. שלא כרוב מסגרות ההכשרה שהתמקדו בהקניית מיומנויות חקלאיות לעולים, בפאנו הוכשרו העולים בדיג, בניית סירות ותיקון כלי שיט.

ב־8 במאי 1948 יצא גולן אל עבר ישראל כאיש צוות באניית המעפילים 'אורכידאה'. בעוד האנייה עושה את דרכה אל עבר הארץ הוכרזה הקמת המדינה ושמה של האנייה שונה ל'מדינת ישראל'. לאחר שנאלצה להמתין מחוץ לנמל בשל ההפצצה המצרית על תל אביב, עגנה האנייה בחוף ב־16 במאי 1948. כך היו נוסעיה ובכללם גולן לראשוני העולים למדינת ישראל הריבונית.

במהלך מלחמת העצמאות גויס גולן לחיל הים והמשיך בשירות קבע שנים אחדות. במסגרת זו הצטרף ל'מבצע קולומבוס' ובשל הרקע שלו היה לגורם מרכזי בהווי החברתי על האנייה - אחראי להוצאת העיתון הפנימי ומדריך בסוירים של חבריו בעת העצירות באירופה. את היומן כתב בעיקר בעבור אשתו לעתיד קרולה ולמענם של צאצאיו העתידיים. העברית הטובה של היומן מפתיעה למדי בהתחשב בעובדה שמדובר בעולה חדש שמעולם לא למד את השפה לימוד מסודר ורכש את אוצר המילים שלו בעיקר מקריאת עיתונים.

יומנו של גולן שופך אור על ההזדמנות הנדירה שניתנה לקבוצה קטנה של חיילים ישראלים לצאת את גבולותיה של הארץ במהלכו של משבר כלכלי כבד, והוא מתאר את המפגש שלהם עם העושר התרבותי והחומרי שפגשו במערב. עוד מלמד היומן על טיבו של המפגש המרגש והבלתי אמצעי בין החיילים הישראלים להמוני היהודים בארצות הברית, שראו בראשונים את מימוש רעיון מדינה ליהודים.

אולם יתרה מזו, היומן חושף את הפער שבין המציאות הסמלית למציאות כפי שחווה אותה האדם הפשוט. כמו שאר המלחים שעל הספינה נשלח מנחם גולן לארצות הברית כסמל של הממלכתיות הישראלית; אך בתאורו נפרט הנרטיב של הזהות הקולקטיבית לנרטיב פרטי של 'האני החווה'. הסמליות של מלחי חיל הים הישראלי המלווים את בן־גוריון במסעו באמריקה מפורקת ביומן לכדי מציאות יום־יומית של החייל המממש את תהליך ההסמלה, ובוה קסמו.

לפני סיום אנחנו מבקשים להודות למשפחת גולן ובפרט לעו"ד רוני גולן
אשר העבירו לידינו את היומן ואפשרו את פרסומו של מקור היסטורי לא
שגרתי זה לטובתם של הדורות הבאים.

יומן הפלגה
בשבילי ולמי שאתן אותו
ממבצע 'קולומבוס'
מתאריך 30.3.1951 עד תאריך 5.7.1951
גולדשטיין מנחם ק/92475

מחיפה - נפולי - פונטה דלגדה - ניו יורק - בוסטון - פילדלפיה -
בולטימור - ושינגטון - ניו יורק - גיברלטר - טולון - ועד לחיפה.

למזכרת

יומן הפלגה

30.3.1951, יום ו'

בבקר השכם מהרנו לגמור כל עבודה שבאניה, בכדי להיות מוכנים לשעת בקור של הנספח הצבאי האמריקאי. בשעות הצהרית עלה הנ"ל על האניה בין משמר כבוד שדגל לו את הנשק. בשעה 14:00 הסתדר הצוות המפליג על הרציף הצבאי על מנת לקבל את ראש הממשלה והרמטכ"ל. זמן קצר אחרי זה, הגיעו האורחים ועלו על הבמה שהכינו להם מראש. אחרי נאומיהם הקצרים, עלינו שוב על האניה יחד עם ראש הממשלה ושאר האורחים. רק ירדו הנ"ל, נותקו החבלים מן הרציף ותוך צפירות חזקות עזבה אניתנו את הנמל. המון האורחים והקרובים שהשתתפו גם הם בטקס הפרידה, נפנו במטפחותיהם ואנו עמדנו דום כפי שנאה למלחי ישראל.

31.3.1951, יום שבת

סוף סוף נמצאים אנו בלב הים. העצבים שנמתחו במשך ימי ההכנות הרבים, החלו להרגע אט אט. העיקר, יש לנו יום שלם של מנוחה וזאת ננצל כראוי.

1.4.1951, יום א'

יום זה מוכר בכל העולם כיום של בדיחות וליצנות. גם בלב הים אינם שוכחים זאת וכך נפלת גם אני קרבן וקמתי שעתיים יותר מוקדם למשמרת. אבל גם אני לא נשארתי חייב מאומה. היום עובר בעבודה ובאמונים במיוחד לטיירוני שבנינו, שתורת הימאות היא חדשה בשבילם. הים היה שקט במשך כל הזמן ועובדה זו מקילה בהרבה עלינו את ההפלגה. בינתיים הגענו לאי כרתה [כרתים],¹² אבל מכיון שכבר חושך, רואים אנו רק את מגדלי האור שאורותיהם הבהבו מרחוק.

12 ההערות שבסוגריים המרובעים הן שלי, ע"ש.

1951.4.2, יום ב'

עם עלות השחר התחיל הים לסעור. אבל זה היה ידוע לנו מראש מכיון שבמקום בו אנו נמצאים כעת, הים תמיד סוער. אחרי ההשכמה כבר רואים את חולי הים הראשונים ואותה הצפיפות הראשונה איננה כבר, לא בחדר האוכל ולא במקלחת, על מה שרמזו הותיקים עוד בצאתנו את הנמל. היום עובר בעבודה, אמונים והרצאות. במיוחד היתה מעניינת ההרצאה על הנושא 'הרכב צבעים'. אחרי ארוחת הערב, שמענו מוזיקה מתקליטים ומרדיו ובוזה נגמר עוד יום.

1951.4.3, יום ג'

הסערה עוד משתוללת ועלה כוחה לשבע (את חוזק הסערה מודדים במספרים עד 10. 1 כלומר ים שקט, 10 אוריקן) אפשר איפוא לתאר מה חזקה של סערה 7. אולם לא להסתכל [כל עוד אתה לא מסתכל] על הים מצב הרוח מרומם, מכיון שאנו מתקרבים למיצר מסינה [Messina], ולהרבה מאתנו זו הפעם הראשונה שעניינהם רואות ארץ זרה. אני כשלעצמי כבר עברתי בו כמה פעמים, אבל תמיד אני מלא התפעלות מהנוף הנהדר שמשני הצדדים; מסינה העיר שבצד סיציליה ואיטליה עצמה עם כפריה. רושם רב עשה על החבריא הר הגעש 'אתנה' [Etna] שבסיציליה שהאדים מזוהר החמה.

1951.4.4, יום ד'

הבקר לא הצטרכו להעיר את החבריא כי כולם ידעו שלפנות בקר צריכים אנו לעבור את המיצר. לחלשים מהסערה היתה זו תרופה טובה שכנסנו למים שקטים. מפקדנו, מכיון שידע שלרוב מהצות זה הטויל הראשון לחוף לארץ, עבר כמה פעמים לאורך ולרוחב את המיצר. איני רוצה להדגיש במיוחד את הרגשתם של האנשים, אבל היה פשוט תענוג להסתכל על אנשים שממש אכלו את היופי עם העיניים. אחרי כמה שעות הגענו לאי סטרומבולי [Stromboli] שאודותיו שמענו כל כך הרבה בזמן האחרון. גם כאן נמצא הר געש אלא שכאן ראינו רק עשן כי עברנו ביום. עכשיו מפליגים אנחנו בכוון נפולי ומקווים להגיע מחר בבקר, אבל קודם נופל לנו בדרך האי קפרי [Capri]. באינה כבר הכל בסדר, גם המדים המבריקים והאנשים מחכים בקצר רוח לרגע בו ירדו לחוף.

1951.4.5, יום ה'

בשעה 06:00 הגענו לקפרי ואחרי שעתיים השלכנו עגן במפרץ נפולי. אנו מסתכלים על העיר עוד מרחוק שבשעות הבקר אינה עושה רושם רב, בגלל הערפל והעשן ששוכן מעליה. עברה כשעה עד שהגיע הנווט והכניס את אניתנו לנמל. הסדר היה מופתי, והאיטלקים קבלו אותנו בסבר פנים יפות. במשך היום בקרו אצלנו הרבה אורחים של הצי והצבא האיטלקי, וכמו־כן מהצירות והקונסוליה הישראלית. בשעות אחה"צ, קבלנו כסף איטלקי וחלק מהאנשים ירדו לחוף. אני נשארתי במשמרת,

מכיון שאני נמנה בין אלה שיכולים לחכות עוד יום. בחזרם של האנשים מהחופש הראשון, לא כולם היו מרוצים כי בדמיונם תיארו לעצמם דברים שבמציאות אינם קיימים בכלל.

1951.6.4, יום ו'

יום רגיל בנמל זה. האנשים מתרגלים לאט לאט למצב, וכמעט שאינם מרגישים שנמצאים בחו"ל. המשמעת חמורה יותר משבארץ, אבל זה הכרחי. היום שמענו חדשות מן הארץ שאינם ורודים [שאינן ורודות] ביותר, וזה הנושא העיקרי בפי האנשים.¹³ בערב ירדתי לחוף עם כמה מאנשי האניה, ובמקרה כולם היו ילידי הארץ. התנהגותם היתה כל כך לא נאה עד כי נאלצתי לעזוב אותם ולהצטרף לקבוצה אחרת.

1951.7.4, יום שבת

נכנס[נ] לתוך ההספנה [המספנה] היבשה וזה גם כן אחד הדברים הבלתי שכיחים בשביל הרבה אנשים.¹⁴ לא לשים לב שאנו רחוקים מן הארץ, חוגגים אנו את יום השבת, ובבית הכנסת של האניה עורכים תפילה.

אבל עייקר השבת היא החופש שמקבלים נוסף על הרגיל. אנו מנצלים את ההזדמנות ואני לוקח קבוצה קטנה של אנשים ומוביל אותם לפומפאי [פומפיי]. אנו נוסעים בטכסי [מונית], עוברים את פרברי נפולי וכמה כפרים. בדרך, מבקרים אנו בית חרושת גדול לאלמוגים וצדפים שעושים מהם כל מיני דברים יפים. הגענו לעיר ההיסטורית, פומפאי שאודותיה יודעת את בודאי.¹⁵ ובקרנו בו את כל הדברים המעניינים וכמו כן הצטלמנו הרבה. החבריא היו מרוצים מאוד מהטיול, וזה גרם לי הנאה מרובה כי אני הייתי המורה דרך והמתורגמן שלהם. חזרנו לנפולי ואכלנו ארוחה הגונה (לא צנע), ואח"כ בקרנו בסנטה לוציה ובמקומות אחרים של העיר.

1951.8.4, יום א'

אין שום דבר חדש.

1951.9.4, יום ב'

היום יצאנו מההספנה והתקשרנו [וקשרו את אנשינו] ליד הרציף הראשי שבנמל. ביקורנו באיטליה מתקרב לקיצו ולפנינו דרך ארוכה. הרושם הכללי של אנשי האניה על איטליה, לא הכי טוב, אולם יש אמרה שאומרת, ליברפול - לא אנגליה,

13 נראה כי גולן מתכוון למתיחות המתגברת באותם ימים בין ישראל לסוריה על השטחים המפורזים ולריכוזם של כוחות סוריים באל-חמה כחלק ממשבר ייבוש החולה.

14 'מספנה יבשה' הוא כינוי למתקן אכסון וחניה של כלי שיט מחוץ למים.

15 הפניות של מנחם ביומן מופנות לאשתו - הנמענת הראשונה של הטקסט.

ניו-יורק - לא אמריקה, נפולי - לא איטליה, כך שאין למתוח ביקורת אחרי ביקור של כמה ימים ורק בעיר אחת שבארץ זו.

10.4.1951, יום ג'

לפי התכנית היינו צריכים לעזוב את הנמל בשעות לפנה"צ, אלא שמשום סיבות אחדות לא יצאנו. כך היתה לנו האפשרות לראות שתי אניות נוסעים גדולות שנכנסו לנמל. אחת היא בדרכה לארץ, ועל ספונה הרבה חוזרים מאמריקה. אנו עוזבים את הנמל בלילה, ותחנתנו הבאה היא גיברלטר. הים שקט וכך אנו מסתכלים בפעם האחרונה לעיר שלאט לאט מתרחקת. ועכשו ישר למקלחת.

11.4.1951, יום ד'

אנו מפליגים בכון האי סרדיניה שלפי התכנית אנו צריכים להגיע למחרת בבקר. אני עייף מאוד בזמן האחרון, כך שאת זמני החפשי מבלה אני בשינה. היום החלטנו להוציא עתון קיר של האניה, ואני נתמנתי לאחד מעורכיו. אני תקוה שנצליח.

12.4.1951, יום ה'

בלילה הייתי במשמרת ובאותו זמן התחילה לנשוב רוח חזקה. אחרי כמה שעות התחילה גם הסערה, הבאה בדרך כלל אחרי הרוח. בבקר כבר השתוללה סערה כה עזה, שסכנת נפש היתה לעלות על הספון. כמעט כל האנשים היו חולים. כמה אנשים וביניהם גם אני, החזקנו עוד איך שהוא מעמד, ועבדנו גם במקום החולים. העתון שכתבתי הימנו אתמול, לא הופיע בגלל הסערה.

13.4.1951, יום ו'

בשעה 4 בבקר בערך, נרגע קצת הים ועד שעה תשע היה כבר כמעט שקט. האנשים מתעסקים ביבוש הבגדים. כל [ה]יום אנו מפליגים לאורך החוף של אפריקה הצפונית. היום הופיע העתון והיה די מוצלח, בכל אופן ככה אומרים האנשים. תוכן העתון היה כדלקמן:

מאמר ראשי כהקדמה של העתון מפי מפקד האניה, דבר המערכת, סקירה על האי קפרי (כי רוב הצוות לא הצליח לבקר שם), שאלות ותשובות, בדיחות, וחייה הפנימיים של האניה. אנחנו מתקרבים לגיברלטר, והברומטר יורד, וזה סימן לא טוב. האנשים מתכוננים לסערה.¹⁶

14.4.1951, יום שבת

במשך הלילה התקרבו יותר לחופי ספרד, ובשעות הבקר היינו מאד קרובים לחוף. במשך הימים מתכוננים אנו לכתוב משהו על מקומות במ אנו עוברים. המאמר

16 בברומטר כספית כמו זה שבו השתמשו באותה העת מעידה ירידת הכספית על לחץ אטמוספרי נמוך, המלמד שסערה מתקרבת.

הראשון מסוג זה יהיה על דרום ספרד, שעליה יש הרבה לכתוב. חופה הדרומי של ספרד, הוא הררי והכי גבוה ביניהם הרי סירה־נוודה [Sierra Nevada], שמחולקים לשלושה: קרו מולהן [Cerro de Mulhacén], פיקו ולטה [Pico del Veleta] - וקרו קבלו [Cerro del Caballo]. הערים החשובות בחוף הדרומי הן קרטגנה [נהגה על פי רוב קרטחנה, Cartagena], אלמריה [Almería] - ומלגה [Málaga] המפורסמות בינותיהן. בקצה הדרומי-מערבי, נמצא הצוק של העיר גיברלטר שהאנגלים שומרים משם את הכניסה לים התיכון - שאנו נגיע לשם הערב.¹⁷ השעה היא 18:00. אנו נמצאים באמצע המיצר, מצד אחד אנו רואים את הצוק גיברלטר וגם את העיר, ומהצד השני אפשר לראות את העיר טנג'יר שהיא עיר בינלאומית. אנו פוגשים המון אניות כי זה המקום היחידי שאפשר להכנס (או לצאת) ממנו לים התיכון.

15.4.1951, יום א'

היום עבר בלי כל מאורע חשוב.

16.4.1951, יום ב'

הים סוער קצת והרבה מהאנשים הם חוליים. אנו מתכוונים להכנס לאיים האיזוריים [Azores] מחר. מנקים את האניה היטב ומצפים לבקור של מושל האי.¹⁸

17.4.1951, יום ג'

שורות אלה כותב אני בלילה כי אני במשמרת, והרבה אין לי מה לעשות. אנו עוגנים לפני הנמל, פונטה דלגדה [Ponta Delgada] ומתכוונים להכנס לנמל מחר בבקר. עדיין רואים את האי והעיר מרחוק, אבל כך זה יפה. זאת תחנתנו האחרונה לפני אמריקה וכשנעזוב את הנמל נפליג ישר לניו־יורק. כרגע שומע אני מוסיקה ספרדית ומהרהר בזה שבארץ קמים עכשו ואצלנו עכשו אחד וחצי בלילה. עד שנגיע לאמריקה נזיז את השעון עוד שעתיים. הייתי רוצה עוד לכתוב הרבה דברים, אלא שזה יומן ובוזה אני גומר.

18.4.1951, יום ד'

בבוקר השכם כנכנסו לנמל והצדענו לאנית הדגל הפורטוגזית שעגנה בפתח הנמל, והשומרת על האי.¹⁹ התקשרנו ליד המזוח והתחילו בקורי הנמוסין בין הצי הפורטוגזי

17 גיברלטר היא טריטוריה של הממלכה המאוחדת שבה היה ממוקם בסיס גדול של הצי הבריטי. הבריטים השתלטו על האזור במהלך מלחמת הירושה הספרדית ושליטתם באזור אושרה בהסכם אוטרכט (1713).

18 האיים האזוריים הם סדרה של תשעה איים הממוקמים באוקיינוס האטלנטי ונמצאים בשליטה של פורטוגל.

19 אניית דגל היא האנייה המובילה את הצי. באנייה זו נמצא על פי רוב הקצין הגבוה ביותר.

והצי הישראלי - אנו. בקרו אותנו גם היהודים תושבי העיר שהם כולם עשירים והזמינו אותנו לכוס יין. היה זה יום חג אצלם וכולם סגרו את חנויותיהם. העיר עצמה היא מודרנית מאד ויש בה כל מה שאדם בעל תרבות דורש. לא היה לי הרבה זמן בכדי לבקר את כל המקומות, אבל אני מקוה שעוד תיקרה לי הזדמנות אחרת. בכל אופן עד עכשיו המקום עשה עלי רושם גדול. שטח האי הוא 800 ק"מ והכל נראה קטן ונחמד. כתבתי לך מכתב היום ומקוה שתקבלי אותו, כמורכב שלחנו בקשה ל'קול ישראל' להשמיע שירים עבריים. (הקבלת?)

19.4.1951, יום חמישי

בזמן כתיבת שורות אלה, מבוסס אני קצת, כי רק כעת נגמר הקומז'יץ שלנו שערכנו לכבוד ערב פסח. (למחרת אנו מוזמנים אצל היהודים) היום יום אבל לאומי על האי כי מת נשיא הרפובליקה הפורטוגזית שהיה מאוד חביב על עמו.²⁰ דגלי כל האניות מורדים עד חצי התורן, כמובן גם אצלנו. היום היינו בעיר ובקרנו בכמה מקומות יפים כגון: במוזיאון, בבית הסוהר ובבית הכנסת שהוא בן 108 שנים שנבנה על ידי 3 יהודים פורטוגזים עשירים ובנוי בסגנון ספרדי. היום עבדתי עם חבר על הוצאת הגדה [לפסח] משלנו והרבה מן המקורי הפכנוהו לדברים אקטואליים בשבילנו. אני מקוה שנגמור את הכל מחר, וגם נצליח. עכשו אני קופץ ישר למטה.

20.4.1951, יום ששי

היום לא קבלנו חופש בכלל, כי אין אנו יודעים מתי נקבל את הפקודה להפליג. הערב נמצאים עדיין בנמל ועורכים את הסדר במקום. הצלחנו די טוב בהגדה לשביע[ו]ת רצונם של המסובין. העתק אחד השארתי בשבילי, ויהיה זה למזכרת מהפלגתנו הארוכה. הסדר בכלל היה מוצלח מאוד ועד עכשיו שרים ורוקדים המלחים. אבל אני עייף קצת, ובגלל זה אינני ממשיך.

21.4.1951, יום שבת

בבקר יצאנו את הנמל. הים שקט. היום יום מנוחה היה, אבל אני לא הספקתי לנוח כי הייתי עסוק בהוצאת עתוננו. כדאי לציין את האוכל גם כן. אכן, אנו אוכלים לגמרי בלי צנע, כגון: נקניק, בשר חזיר שלושת פעמים ביום, אננס, בננות, ותפוחי עץ.²¹

20 הכוונה היא לאנטוניו אוסקר קרמונה (António Óscar Carmona) שהלך לעולמו ב־18 באפריל 1951. קרמונה שימש נשיאה של פורטוגל 24 שנים וכיהן תחת שלטונו הדיקטטורי של אנטוניו סלואר.

21 האכילה של אוכל לא כשר באניות חיל הים היא עדות להסדרה האיטית של נושאי הדת (ובכלל זה נושאי הכשרות) בצה"ל. באשר לסוגיה זו ראו: אהרן קמפינסקי, 'צבא ודת - בין תמיכה להסתייגות: התייחסותו של בן־גוריון להסדרת הדת בצה"ל', עיונים בתקומת ישראל, 19 (2009), עמ' 425-448.

אמנם האנשים לא רגילים לכך, בגלל זה יש מקרים של הפרעות לבריאות. עכשו הזנו עוד פעם את השעון וכעת אצלנו השעה 24:00 ובארץ 04:00.

1951.22.4, יום ראשון

היום עבר בשקט. בערב קבלנו ד"ש ממפקד חיל הים דרך האלחוט.²² היתה לנו הרצאה בקשר עם בקורנו באמריקה. את העתון של אתמול השארתי בשבילי למוזרת ובחתי דוקא את העתון מאתמול כי אני לבדי ערכתי והוצאתי אותו.

1951.23.4, יום שני

עוד הלילה התחילה סערה עזה ובבקר התגברה בנשוב הרוח. חדר האוכל היה ריק משך זמן כל הארוחות, כך שהיה אוכל 'מספיק' בשביל הבריאים'.

1951.24.4, יום שלישי

הסערה עוד משתוללת, אבל החולים מתרגלים לאט לאט ומתחילים לאכול. למרות הסערה יוצא העתון יום יום, ואני שבע רצון מזה. נעשתי על ידי הטכנים בגלל מאמר וקאריקטורה שפרסמתי בעתון - הענש - 3 ימים לא מקבל תוספת אכל.

1951.25.4, יום רביעי

במשך הלילה נרגע הים ובבקר היה לגמרי שקט. תענוג לראות את המלחים כי אחרי הסערה יודעים הם להעריך את הים השקט וזה משווה להם זיו פנים נהדרות. העתון יצא היום באיחור מה בגלל ריב ביני ובין העורך הראשי. בעצם הוא אינו משתתף הרבה בהוצאת העתון כי רוב הזמן הוא חולה ים. אנו מקוים להגיע לניו יורק ביום א'. יש לנו עוד כ-1000 מילין.²³

1951.26.4, יום חמישי

התחלנו לעבוד בקצב מהיר כדי להיות מוכנים בעת כניסתנו לנמל. אני לא הרגשתי טוב כל היום. בערב עלה לי החום, אבל אני עוד מתכוון לעלות למשמרת. מקוה שיוטב לי עד אז.

1951.27.4, יום ששי

היום הרגשתי עוד יותר רע ונשארתי במטה.

22 מפקד חיל הים באותה העת היה האלוף מרדכי (מוקה) לימון (1924-2009), ששימש בתפקיד בשנים 1950-1954. לימון, שמונה לתפקידו בגיל 26, הוא האלוף הצעיר ביותר שמונה בצה"ל, תקופת כהונתו אופיינה במסעות, ביקורים ואימונים של חיל הים במרחב המזרח התיכון, מתוך מגמה שהיא לא רק ביטחונית אלא גם דיפלומטית. להרחבה: מירון צור, מוקה לימון, מעריב, תל אביב 1988.

23 מיל ימי שווה ל-1,852 מטר, מכאן שהמרחק לניו יורק בנקודה זו היה גדול למדי.

1951.4.28, יום שבת

מצב בריאותי הוטב, ואחרי הצהרים כבר עליתי למשמרת. היום שינינו את הכוון ישר לניר-יורק. הים די שקט.

1951.4.29, יום ראשון

לפנה"צ, נפגשנו עם אניות מלחמה אמריקאיות המשתייכות למשמר החופים שלהם. כדאי לציין שהם חוששים מאוד בפני התקפה כל שהיא והם מוקפים סביב סביב עם רשת הגנה עצומה. אנחנו מתלווים עם צפרים [ציפורים] רבות, וזה סמן מובהק להתקרבותנו לחוף.

1951.4.30, יום שני

הבקר קמנו מוקדם כי היתה לנו עבודה לפני כניסתנו לנמל. עצם הכניסה לקח[ה] לנו שלוש וחצי שעות. רק הגענו לשער הנמל כבר ראינו דברים שבארץ לא רואים. למשל, אירון דחף, הליקופטר וכו'. בשעה 09:00 בערך, עברנו לפני פסל החרות הידוע. כבר בחוץ התקרבה אלינו ספינה קטנה עם המון צלמים והתחילו לצלם אותנו מכל צד. כשהתקשרנו לרציף

1951.4.30, יום ב'

המשך... עלו לאניה אורחים נכבדים ביחד עם צלמים והתחילו [לצלם] מחדש. שורות אלו כותב אני מיד עם התקשרות[נ] לרציף, ועד עכשיו ראיתי הכל מרחוק. אני מתכוון למגרדי השחקים.

יש שביום אחד קורה יותר משפעם אחרת בשבוע, במיוחד אצל ימאים. רק התקשרנו התחילו להביא לאניה אוכל ואוכל. וזה הכל מתנות מהצי האמריקאי, כי אנו אורחים שלהם. הביאו לנו מכשיר טלוויזיה, שזה דבר חדש בשבילנו ומאוד מתלהבים מזה. סדרו לנו טלפון באניה כך שיכולים אנו להתקשר ולדבר עם כל ארצות הברית. אחרי הצהרים, היה כאן הנספח הצבאי שלנו ודבר על חשיבות תפקידנו כאן, כי עצם תפקידנו הוא, לעזור למגביה²⁴. הוא הבטיח הרבה דברים לנו וגם איים עלינו. במשך הזמן נראה מה היא סופו של דבר.

1951.5.1, יום ג'

היום עבר בשקט ובערב היה שמח. יצאתי לחופשה ואחרי חפוש של שלוש שעות מצאתי את דודי. משם כבר לא נתנו לי ללכת, אבל עד שהגענו לחנותו ולביתו,

24 נספח צה"ל בארצות הברית באותה העת היה האלוף חיים הרצוג (1919-1997), לימים נשיאה השישי של ישראל. הרצוג שימש בתפקיד בשנים 1950-1954 ותקופת כהונתו עמדה בסימן ביסוס היחסים עם הממשל האמריקני והקהילה היהודית הגדולה במדינה. להרחבה על תקופת כהונתו כנספח ראו: למפרום (עורך), חיים הרצוג, עמ' 87-139.

הקיפו אותנו המון יהודים, שכולם היו סקרנים לראות מלח ישראלי. הרושם היה טוב ויהודי אמריקאי מרגיש את עצמו מאושר אם הוא יכל לקחת מלח בטקסי שלו לטייל. עכשיו רק התחלת הופעתנו כאן, ואני מקוה שבפתיחת המגבית גם נצליח וזה יעזור למטרה המשותפת.

1951.2.5, יום ד'

אחרי הצהרים באו לקחת אותי הקרובים והראו לי את ניו־יורק בלילה. התלהבתו מאוד ממה שראיתי, אבל קשה מאוד לנו להתקדם ברחובות כי בכל צעד עוצרים אותנו היהודים.

1951.3.5, יום ה'

היום נשארתי באניה במשמרת. מכיר[ו]ת האגרות התחילו, ורבים מהעסקנים שבארץ, נמצאים כאן. גם שושנה דמארי ומרים ירון מלכת היופי של ישראל נמצאות כאן. ואנחנו מופיעים אתן כל ערב. דוב יוסף הצליח בנאומו במקום אחד כל כך שאסף 15 מליון דולר.²⁵ נראה שגם אנחנו נצליח בשליחותנו.

1951.4.5, יום ו'

הערב בטלו את כל החופשות למורת רוחי כי הייתי מוזמן אצל הקרובים. הלכנו להתפלל בבית כנסת. אחרי התפילה ערכו לנו קבלת פנים עם ארוחת ערב חגיגית והיה שמח מאוד. אילו הייתי רוצה כאן לכתוב את הכל מה שאכלנו, היה זה לוקח הרבה מקום. אחרי הכל הלכנו קצת לטייל בכדי להקל קצת על הקיבה. כשבאתי בחזרה באניה ספרו לי שהקרובים באו לחפש אותי כי חשבו שסתם לא רציתי ללכת לבקר אותם.

1951.5.5, יום שבת

היום יום מנוחה והרשו לקרובים לבקר באניה. אי אפשר להתבטא בכתב מה זה היה בשביל היהודים האמריקאים להיות באנית מלחמה ישראלית. המונים עמדו ליד השער ועשרות שוטרים, שמרו על הסדר. בערב לקחו אותנו למועדון החייל והיה שם נשף רקודים עם הופעות אמנים. יותר מאוחר, נסענו למועדון של בית ספר 'לבנות' 'הרצליה'. קבלו אותנו יפה ובילינו טוב. כשחזרתי לאניה (בשעה 1.30 בלילה), חיכו עוד הקרובים שלי כי כל היום לא הייתי אצלם.

25 כחלק מהמסע להשקת המלווה הגיעו לארצות הברית שרים שונים בממשלה ובהם גם שר התחבורה דב יוסף (1899-1980). ביקורו של יוסף היה בעל חשיבות עליונה למסע, הן בשל שליטתו בשפה האנגלית (הוא נולד בקנדה) והן בשל היותו מזוהה עם בעיותיה הכלכליות של ישראל עקב תפקידו כשר האספקה והקיצוב בשנים 1949-1950. ליזכרונותיו מתקופה זו ראו: דב יוסף, יונה וחרב, מסדה, רמת גן 1975.

6.5.1951, יום א'

גם היום נמשכו הבקורים באניה וההמון היה כה גדול שכחמישים שוטרים אמריקאים ועשרה סדרנים מהאניה, לא יכלו להשתלט עליהם. בתוך הנמל התחילו למכור את האגרות והצליחו מאוד. אני הייתי במשמרת כך שבערב לא יכלתי לצאת, למרות שהקרובים חיכו לי כל הזמן.

7.5.1951, יום ב'

לפני הצהרים בקרו באניה קצינים גבוהים מהצי האמריקאי והנספח הצבאי הישראלי. אחרי הצהרים, באה הבת דודה שלי לבקר באניה ואח"כ נסעתי אתה ביחד. היא בחורה נחמדה מאוד ומוכנה לעשות למעני הכל. אתה נסעתי הביתה ומשם, לראות את 'הרדיו־סיטי מיוזיק הול'.²⁶ איני יכול לתאר את הרושם שעשה עלי. אח"כ טילנו בעיר, עם ה'קר' [הרכב] וראיתי הרבה דברים יפים מאוד.

8.5.1951, יום ג'

היום היתה קבלת פנים באניה לעסקני המגבית. הביאו מלצרים והכל התנהל לפי שיטה אמריקאית. יום יום מגלים אותי קרובים חדשים, ואני נאלץ לבקר אצלם, כך שאני אבוד כאן, בים של קרובים. מזל שיש לי הבת דודה שמבינה לרוחי ומצילה אותי תמיד כך, שאני גם מספיק לראות הרבה דברים.

9.5.1951, יום ד'

יום המצעד! שישאר בזכרוני לעולם. יחידת צי ישראל יצועדת על הרחוב הראשי (השדרה החמישית) של ניו־יורק רבתי בין רבבות אנשים יהודים־ולא יהודים. לפנינו צועדות יחידות של הצבא האמריקאי. אחרי המצעד נסענו לאכול במלון ולדורף אסטוריה, איפה שבן־גוריון גר.²⁷ בהזדמנות אראה לך את ספר רשימת הנוכחים באותה הארוחה, כי זה מאוד מעניין.²⁸ שני המכתבים שלך קבלתי וגם עניתי עליהם לך.

26 אולם המוזיקה רדיו סיטי, הממוקם במרכז רוקפלר בניו יורק, הוא אחד מאולמות המופעים הידועים ביותר בארצות הברית.

27 במהלך ביקורו בניו יורק התגורר בן־גוריון במלון ולדורף אסטוריה שבמרכז מנהטן.

28 רשימת המוזמנים נשמרה באחד מתיקי הארכיון על הביקור. הרשימה כוללת: בכירים ישראלים ששהו כחלק מהמסע באותה העת בארצות הברית, אנשי השגרירות הישראלית בארצות הברית, בכירים אמריקנים בדגש על ראשי העיר ניו יורק ונכבדים יהודים אמריקנים רבים. ראו: מכתב יוסף נבו אל הבונדס, 26.4.1951, א"מ, 84.14-חצ.

10.5.1951, יום ה'

יום העצמאות השלישי למדינת ישראל. אניטנו מקושטת עם דגלי חג, ואנית מלחמה אמריקאית מסוג 'קרסור' [Cruiser], מנגנת לכבודנו את התקווה במסדר הבקר שלהם. בשעות הצהרים, בקרו באניה אנשי השגרירות הישראלית באמריקה. בשעה שבע בערב, חילקו לנו את אותות הקוממיות.²⁹ אחרי המסדר החגיגי, נסענו 'למדיסון סקוואר גרדן', לנאומו של בן-גוריון. נוכחו [נכחו] שם בערך 25 אלף איש. היה שם בן-גוריון-קפלן³⁰-אבא אבן³¹-הרב פישמן³²-מורגנט[א]³³-ראש עיריית ניו-יורק³⁴-מושל מדינת ניו-יורק³⁵ ועוד הרבה 'תותחים כבדים'. בגמר החגיגה היה קונצרט, וסולו נגן ישע חפץ.³⁶ הוא לבד אסף מליון וחצי דולר (בעד שתי מנגינות) השתלם לו, נכון? ועכשו לילה טוב.

- 29 אות הקוממיות הוא אות המערכה שהעניקה מדינת ישראל ללוחמים במלחמת העצמאות. אות זה היה אות המערכה הראשון שחילק צה"ל בעקבות החלטה תקדימית של ועדת השרים לענייני סמלים וטקסים. חלוקת האות החלה במהלך יום העצמאות השלישי. ראו את הדיווח בעיתונות: 'אות הקוממיות יחולק בשבוע העצמאות', דבר, 2.4.1951; 'אות הקוממיות חולק במסדרים', מעריב, 9.5.1951.
- 30 אליעזר קפלן (1891-1952), מנהל מחלקת הכספים של הסוכנות ושר האוצר הראשון של מדינת ישראל. יחד עם הנרי מורגנטאו היה מהוגיו של רעיון השקת אגרות החוב.
- 31 אבא אבן (1915-2002), דיפלומט ישראלי שכיהן לימים כשר החוץ. באותה העת כיהן אבן הן כשגריר ישראל לארצות הברית והן כשגריר ישראל לאו"ם. אבן, שנולד בדרום אפריקה, מילא תפקיד מרכזי בייצוג היישוב אל מול ועדת אונסקו"פ והיה דמות מוכרת מאוד ביישוב ובקרב הקהילה היהודית-אמריקנית. להרחבה: Abba Asaf Sinivar, *Eban: A Biography*, Overlook Duckworth, New York 2015.
- 32 הרב יהודה לייב פישמן-מיימון (1875-1962), פוליטיקאי ושר, ממקימי תנועת המזרחי. נוכחותו של מיימון באירוע היא מעניינת במיוחד, שכן חודשים ספורים קודם לכן הוא התפטר מתפקידו כשר הדתות במחאה על מדיניות החינוך של הממשלה ובכך הוביל לפירוקה של הממשלה השנייה. נוכחותו מעידה על ניסיונם של המארגנים להעמיד את המגבית מעל לכל מחלוקת בחברה הישראלית.
- 33 הנרי מורגנטאו הבן (Henry Morgenthau, Jr., 1891-1967) היה פוליטיקאי יהודי אמריקני, שכיהן כמזכיר האוצר של ארצות הברית בשנים 1934-1945. בעת מלחמת העצמאות היה אחראי למגבית היהודית המאוחדת (UJA) ונמנה עם ההוגים של רעיון מלווה העצמאות והפיתוח (הבונדס).
- 34 וינסנט אימפליטרי (Vincent Richard Impellitteri, 1900-1987).
- 35 תומס דיואי (Thomas E. Dewey, 1902-1971).
- 36 יאשה חפץ (1901-1987), כנר יהודי מפורסם, נולד בוויילנה והיגר לארצות הברית. חפץ היה לסמל יהודי-אמריקני והרבה לבקר בישראל; באחד מביקוריו הותקף ברחוב לאחר שניגן יצירה מאת המלחין הגרמני ריכרד שטראוס.

11.5.1951, יום ו'

הלילה ירד גשם, והחברה אומרים שהשמים בוכים שאנו עוזבים את ניו־יורק. בשעה 10:00 בבקר, קראו לי לשער הנמל. בת דודתי באה להפרד ממני לפני יציאתנו. היה זה מאוד יפה מצדה שבאה למרות הגשם. בשעה שלוש עזבנו את הנמל.

12.5.1951, יום שבת

בשעה 08:00 בבקר עליתי לגשר בשעת חירום.³⁷ כעת אנו מתקרבים למיצר צר מאוד כי מאוד קשה להוליך את האניה בו. אני עצבני קצת כי אני רואה הרבה אניות מכל צד, והסכנה גדולה. סוף, סוף. אנו נכנסים לתעלת 'קוט' שהיא דומה לנהר. משני צדי התעלה נראים שדות ירוקים ובתים יפים. עד שעברנו את התעלה לקחה הדרך בערך שעתיים. זרקנו עוגן אחרי התעלה, ואנו נמצאים קרוב לבוסטון, אבל לא יכולים להכנס בגלל השבת.

13.5.1951, יום א'

השכם בבקר הרמנו עוגן והפלגנו בכוון לבוסטון. בשעה 10:00 הגענו לשער הנמל, ועד שנכנסנו לקח לנו שעתיים. כבר באמצע הנמל, חיכו לנו ספינות מכבי־אש, לשם קבלת פנים. הם נסעו לפנינו כל הזמן והזרימו מים מכל מיני צבעים. כשאניתנו התקרבה לרציף, ניגנה תזמורת של הצי האמריקאי את התקוה ואת ההמנון האמריקאי. המון אנשים חיכו לנו, מחו [מחאו] כף ובכו מרוב שמחה. עלו לאניה קצינים גבוהים של הצי האמריקאי, לביקור נימוסין. מיד אחרי ההתקשרות, נסענו לעיר למצעד. לעולם לא אשכח את היום הזה. גם בניו־יורק היה יפה מאוד, אבל כאן היה משהו אחר. גם כאן צעדנו עם יחידות צבא אמריקאי עם תזמורת של הצי האמריקאי, עברנו דרך של 4 מילין בערך, והמונים עמדו בכל מקום. לבסוף הגענו לכיכר המרכזית, ושם עברנו לפני כל היחידות האמריקאיות שהצדיעו לדגלנו. באמת, אינני תופס איך זה שנותנים לנו כבוד כה גדול. למשל: כשאנו עוברים ברחוב עם אוטובוס, או שני שוטרים נוסעים לפנינו ומפנים לנו את הדרך ואנו עוברים את האורות האדומים. בערב השתתפנו בערב רקודים, שערכוהו לכבודנו. היו כל כך הרבה אנשים, שאי אפשר היה לרקוד בכלל. בשער עמדו שוטרים ולא נתנו להכנס, כי אי אפשר היה כבר לנשום בפנים.

14.5.1951, יום ב'

היום היה עוד פעם מצעד ובסוף קבלנו במתנה רדיו ופטיפון לאניה. ארוחת צהרים אכלנו במועדון החייל. משעה שלוש, נתנו לבקר באניה לתושבים היהודים. המון אנשים בקרו והמון לא הספיקו להכנס.

37 הגשר הוא אזור הפיקוד שממנו נשלטת האנייה. בעתות חירום או בזמן תמרונים מורכבים מאויש הגשר באנשי צוות רבים יותר מאשר בעתות שגרה.

15.5.1951, יום ג'

בשעה 12 יצא[נ]ו למצעד לכבוד בן־גוריון. כמה שעות לפני המצעד טס אירון מעל העיר וגרר אחריו [ברכת] 'ברוך הבא' לבבית לבן־גוריון. אני לא השתתפתי הפעם במצעד, אלא צלמתי אותו. בערב יצאתי לטייל בסביבה וראיתי הרבה מקומות יפים. חזרתי לאניה מאוחר.

16.5.1951, יום ד'

מכיון שזוהי היום האחרון לשהותינו בבוסטון, היו במשך היום מספר המבקרים גדול מאוד. בערב יצאנו כולנו ל'בוסטון גרדן' במקום בו דיבר בן־גוריון. באולם היו בערך 15 אלף איש. היה חם מאוד במשך כל היום וגם בערב היה חם. אחרי המיתונג [המפגש] יצאתי לקרובים שלי ואחר כך יצאתי וחזרתי לאניה.

17.5.1951, יום ה'

לפנות בקר עזבנו את בוסטון. הקבלת הפנים היתה כאן הרבה יותר לבבית משהיתה בניו־יורק, ויהיה זה לנו זכרון בלתי נשכח. הים סוער קצת אבל אנו מתכוננים להכנס לתעלה ושם שורר שקט.

18.5.1951, יום ו'

אנו עוגנים במפרץ 'דֶּה־לֵאָר' [Delaware] 80 מילין מפילדלפיה.

19.5.1951, יום שבת

המפרץ נתמלא אניות שלא יכולות להפליג בגלל הסערה הגדולה המשתוללת בימים האחרונים.

20.5.1951, יום א'

היה לנו יום קשה מאוד. בבקר השכם הרמנו עגן, והפלגנו בתעלה צרה. פתאום ירד ערפל כבד עד כי לא ראו מחמישים מטר. מאוחר יותר נכנסנו לנהר ששמו גם כן 'דֶּלְוֵאָר', שהיה עוד יותר צר כך שסכנה גדולה היתה להפליג בתוכו במזג אויר כזה. אבל מכיון שאנו הצטרכנו להגיע לפילדלפיה בזמן, עברנו אותו. התאמצנו מאוד, בין היתר גם אני, כי אני עמדתי רוב הזמן על יד ההגה. בשעות הצהרים נכנסתי לנמל. בערב נשארתי באניה במשמרת.

21.5.1951, יום ב'

היום בערב יצאנו בטכסי [מונית] העירה. בקרנו בית כנסת אחד שזוהי גם בית כנסת וגם כנסיה. טיילנו קצת בעיר שהיא די יפה. יותר מאוחר ערכו מסיבה לכבודנו מטעם חוג דוברי עברית. הנשף לא היה מוצלח ביותר, והחברה עזבו לפני הזמן.

22.5.1951, יום ג'

אחרי הצהרים יצאנו לטייל במאורגן. בקרנו את הפעמון המפורסם [פעמון החירות]

שצ'לצלו בפעם הראשונה להצהרת העצמאות האמריקאית בשנת 1776, והביאו אותו בחזרה מאנגליה. יש כאן הפ[א]רק הכי גדול בארצות הברית, וגם שם בקרנו. חוץ מזה עוד כמה מקומות יפים ראינו. בערב הזמינו אחדים מאתנו לתיאטרון. הציגו את 'אוקלוהמה' [אוקלהומה] זה מחזה שמציגים אותו שבע שנים באמריקה, מפורסם מאוד.³⁸ אחרי ההצגה הלכנו לאכול גם לפי הזמנה.

1951.5.23, יום ד'

בבקר השכם עזבנו את פילדלפיה, מזג האויר גרוע מאוד וכל היום יורד גשם. אחרי הצהרים הגענו לבלטימור. אני שוב פעם במשמרת.

1951.5.24, יום ה'

בערב יצאתי ללכת לברירת שחיה לשחות קצת. יותר מאוחר הלכנו לראות מועדון לילה שלא עשה עלינו רושם רב.

1951.5.25, יום ו'

לא הרגשתי טוב כך שנשארת באניה. הצוות יצא בערב להתפלל בבית כנסת 'שערי ציון'.

1951.5.26, יום שבת

אני במשמרת ואיני יכול לצאת.

1951.5.27, יום א'

היום ביקר באניה מושל מדינת 'מרילנד' וערכנו לכבודו חגיגה גדולה. בערב יצאתי לטייל בטכסי. בקרתי בושינגטון ואנפוליס, בית ספר לקציני צי. המקום נהדר והציוד של החניכים ובכלל הכל עשה עלי רושם רב. לטייל לקח אותי יהודי אחד. בדרך כלל, מתלהבים היהודים כשרואים אותנו ומרגישים לחובה לעשות לנו את כל מבוקשנו. אחרי הטיול נסענו לבית שלו לערוך 'קומזיץ'.

1951.5.28, יום ב'

היום בצהרים ערכו לנו מסיבה מטעם הדסה. בשעה 3 עזבנו את בלטימור. מזג האויר לא הכי טוב, ובכל זאת עומדות הרבה בנות על הרציף בזמן יציאתנו. בלילה זרקנו עוגן בנהר 'צ'ספיק' [Chesapeake], שלושים מילין מושינגטון.

1951.5.29, יום ג'

יום רב מאורעות היה לנו. לפנות בקר הרמנו עגן והפלגנו לאורך הנהר שמשני גדותיו

38 הכוונה היא למחזמר *Oklahoma!* שכתבו צמד היוצרים Rodgers and Hammerstein והועלה לראשונה בברודווי בשנת 1943 ואז שוב בשנת 1951.

השתרעה אדמה פוריה ונהדרת. עברנו לפני קברו של ושינגטון, הדגל מורד לחצי התורן, המשמר דיגל את נשקו, הפעמון צלצל, וכל איש שהיה על הספון הצדיע, לכבוד בן אדם גדול זה. תיכף אחרי זה קבלו אותנו ספינות קטנות מקושטות עם דגלים צבעוניים וצלמו את אניתנו. פגשנו את היכתה [היאכטה] של הנשיא טרומן שיצא לחופשה לחמישה ימים. אניתנו הצדיעה לספינתו, וטרומן עצמו שעמד על הספון, הצדיע בחזרה. לפני כניסתנו לנמל קבלו אותנו ספינות מכבי אש שנסעו לפנינו והזרימו מים. התקשרנו למקום מכובד ותזמורת של הצי נגנה את התקוה. עלו לאניה קצינים גבוהים של הצי האמריקאי לבקור. בערב יצאתי (במקרה לא הייתי במשמרת הפעם) והלכתי לבקר את דודי שחיכה לי בקוצר רוח.

30.5.1951, יום ד'

מהבקר התחילו בקורים באניה מהצירות הישראלית. אחה"צ היה ביקור כרגיל. בערב היתה מסיבה על האניה בשביל מוזמנים.

31.5.1951, יום ה'

בשעות הצהריים יצאנו לטיול עם מכוניות של חיל האויר האמריקאי. ביקרנו בשגרירות הישראלית וקיבל אותנו מ.מ. הציר (הציר עצמו חולה), בושינגטון מונומנט, בבית ובקבר של ושינגטון, [ב]ג'פרסון מונומנט, בקונגרס ליבררי³⁹ ועוד. בערב היתי אצל דודי עם כמה מחברי. יותר מאוחר הינו בנשף בבית ספר חדש שנקרא 'אקדמיה עברית'.

1.6.1951, יום ו'

בבקר עזבנו את ושינגטון, ועל זה אני מצטער מאוד. כאן הינו הזמן הכי קצר וכאן יש לראות הכי הרבה. בדרך פגשנו שוב פעם את ספינתו של טרומן. בשעה 8 בערב יצאנו מהנהר, ועכשיו נמצאים אנו בים. ההפלגה בנהרות, היתה מאוד מעניינת, אבל גם מעייף [מעייפת]. הים שקט, כך שאין מרגישים בכלל את ההבדל.

2.6.1951, יום שבת

בערב נכנסנו לנמל ניו-יורק והתקשרנו בברוקלין, ליד ההספנה [המספנה]. תפקידנו כמעט ונגמר אם לא יחול איזה שהוא שינוי.

39 ספריית הקונגרס המשמשת בפועל כספרייה הלאומית של ארצות הברית, והיא אחת הספריות הגדולות והחשובות ביותר בעולם. הספרייה נמצאת בניין ג'פרסון שבושינגטון די.סי. כמה חודשים אחרי הביקור, ב-24 בדצמבר 1951, התרחשה בספרייה השרפה הגדולה בתולדותיה שכילתה כ-35,000 ספרים שהיו כשני שלישים מסך כל הספרים בה.

3.6.1951, יום א'

שום חדש.

4.6.1951, יום ב'

היינו צריכים לעלות על הספנה לפני הצהרים. אבל מסיבות בלתי תלויות בנו, לא עלינו רק אחרי הצהרים. בערב יצאתי לקרובים.

5.6.1951, יום ג'

היום יצאתי כבר משעה אחת ובקרתי בעיר, בערב ערכתי בקורים אצל הקרובים שכבר התחילו להמאס עלי. יש לי מזל שיש לי כאן בת דודה כי אחרת הייתי אבוד לגמרי. לפי השמועות אנו עוזבים ביום ששי את אמריקה.

6.6.1951, יום ד'

קבלתי רשות לצאת באופן מיוחד על מנת לקחת את התמונות שנתתי לפתח. בערב הייתי במשמרת. האריכו את שהותינו במספר ימים.

7.6.1951, יום ה'

יצאנו לחנות כל־בו על מנת לקנות דברים. אחרי הצהרים יצאנו מהספנה והתקשרנו ליד אניה גדולה של הצי.

8.6.1951, יום ו'

היום יצאתי עם בת דודי לטייל מחוץ לעיר. בערב חזרנו ובקרנו ברדיו־סיטי־הול, בהצגה החדשה. אי אפשר לתאר את יופי של הסרט ושל ההצגה. (שם הסרט - דה־גר־ט־קר־וּוּ [The Great Caruso]) השחקן הראשי הוא מריו־לנצה ו[הוא] כמובן שר הרבה.⁴⁰ אולי פעם עוד נפגש, אז אספר לך על ההצגה כי בשום אופן לא נתנת לתיאור, בכתב.

9.6.1951, יום שבת

לפני הצהרים הגיעו קרובים מבוסטון והביאו לי את התמונות שצלמנו שם. לדאבוני הייתי במשמרת בערב ולא יכלתי לצאת אתם.

10.6.1951, יום א'

מזג האויר היה היום לח. בשעה שתיים יצאתי את האניה עם הקרובים שבאו מבוסטון. נסענו לניו־גרסי ובסביבה. בערב בקרנו בניו־יורק סטודיו מאין שמשדרים

40 הסרט *The Great Caruso* הוא סרט מוזיקלי העוקב אחר חייו של זמר האופרה האיטלקי אנריקה קארוֹוּו (Enrico Caruso, 1873-1921). את דמותו של קארוֹוּו מגלם בסרט מריו לנצה (Mario Lanza, 1921-1959), זמר טנור ושחקן קולנוע שהיה ידוע מאוד באותה העת.

קונצרטים לרדיו. הקונצרט נמשך סה"כ חצי שעה והיה נהדר. חזרתי מאוד מאוד מאוחר לאניה כך שכמעט לא נשאר לי זמן לישון.

11.6.1951, יום ב'

בבוקר התחלנו להעלות לאניה פרודוקטים לדרך. כל [ה]יום עבדו החבריא קשה בהעלאת הפרודוקטים. בערב יצאנו ל'חביבי קלוב', קלוב [מועדון] של ישראלים באמריקה, איפה שערכו נשף פרידה לכבודינו. התכנית היתה יפה ובין היתר שרה שושנה דמארי. יותר מאוחר יצאתי עם קרובי להצטלם בפעם האחרונה באמריקה.

12.6.1951, יום ג'

בבקר השכם התחלנו להתכונן למסדר פרידה בנמל ניו־יורק. יצאתי לטלפן לקרובי שלא יבואו לאניה כי בין כך לא יהיה לי זמן לדבר אתם. נפרדתי לכן מהם דרך הטלפון. במסדר הדגיש הנספח הצבאי שלנו את הצלחתנו בשליחות החשובה הזאת. בשעה 10:00 בבקר יצאנו את הנמל ובוזו נגמר סופית בקורינו בארצות הברית שהיה יפה, אבל היה מספיק.

13.6.1951, יום ד'

אכן, שוב אנו בים והפעם בחזרה ארצה. החבריא עוד מספרים אחד לשני את קורות הערב האחרון, אבל פתאום אנו נכנסים לתוך סערה עזה ושוכחים את הבחורות ואת הכל. כל אחד נכנס לתפקידו ולמטתו. הים סוער כל היום.

14.6.1951, יום ה'

הים עוד יותר סוער מאתמול ובאניה הוחלט על מנוחה כל היום.

15.6.1951, יום ו'

אין אנו יודעים בדיוק לאיזה נמל נכנס לקבל דלק, אם לאיים הכנריים, או לגיברלטר. הים סוער אך לאט לאט משתתק.

16.6.1951, יום שבת

לפני הצהרים עבד[נ] בניקוי האניה ואחרי הצהרים היתה מנוחה. יום יפה מאוד היה, השמש זרחה, והחבריא השתזפו. מצב הרוח טוב בדרך כלל. הערב ערכנו מסיבה קטנה.

17.6.1951, יום א'

הים שקט. חצי יום אנחנו מתאמנים ובחצי היום השני עובדים. שורות אלו כותב אני בשעה 12:40 בלילה. הזזנו את השעון בשעה אחת קדימה ועל ידי כך מפסידים שעה שינה. כבר ידוע שנכנס לגיברלטר על מנת לקבל דלק. בעוד שבועיים בערך, נהיה בארץ.

1951.6.18, יום ב'

החלו האמונים וההרצאות שנותנים קצת שנוי לחיים היום-יומיים. התחלנו גם להכין את האניה לקראת כניסתנו לנמל גיברלטר. מכיון שהאנגלים הם ימאים ותיקים וטובים, צריכים אנו להשתדל מאוד, למען יראו הם את יכלתנו. הים שקט זה כמה ימים, בלילות יורד קצת גשם, אבל ביום זורחת שמש והאנשים משתזפים בתוך העבודה.

1951.6.19, יום ג'

בימים האחרונים רבים המקרים שאנו משוחחים על ספרות ומוזיקה. גורם [גורמת] לזה העובדה שאין בעצם הרבה מה לעשות בהפלגה כה ארוכה. אני אוהב מאוד מוזיקה וגם קניתי כמה תקליטים יפים באמריקה, אבל לספרות יש לי מין נטיה מיוחדת. כשאני תופס ספר טוב, כלומר שמוצא חן בעיני, אז איני מור[ד] אותו עד שגומר אותו. אח"כ אני מדבר מזה בהתלהבות כזאת שכולם קוראים אותו. במשך ההפלגה הזאת קראתי גם כן כמה ספרים טובים ובליתי את הזמן יפה.

1951.6.20, יום ד'

העבודה מתקדמת יפה ובטוחני שנגמור בזמן. גם האמונים מועילים הרבה וכבר אפשר לראות בהם התקדמות רבה. היום הוצאנו שוב פעם את עתוננו 'קולומבוס'. אמנם אין חשק כה גדול לכך, כמו שהיה בהפלגתנו הקודמת. אני השתתפתי רק במעט בהוצאתו היום, כי הייתי עסוק מאד, הן במשמרת והן בעבודה.

1951.6.21, יום ה'

לאט לאט אנו מתקרבים למיצר גיברלטר. הערב ערכנו מטווח בהגנה אנטי אווירית. היה זה מחזה יפה כשפגזי זקוקין התפוצצו. זה גם מילא אותנו בגאווה כי זו הפעם הראשונה בהיסטוריה שצי ישראלי ערך מטווח על האוקינוס האטלנטי.

1951.6.22, יום ו'

התחלנו להתכונן לכניסה לגיברלטר. אנו קצת עצבנים כי נפגש בפעם הראשונה עם האנגלים פנים אל פנים כצי שווה אתם.

1951.6.23, יום שבת

בשעות המוקדמות בבקר הגענו לפני כניסת הנמל גיברלטר. אחרי שעה קלה קבלנו נווט לשם הכנסת אניתנו לתוך הנמל. מלובשים היינו במדים לבנים וכשהאנשים הסתדרו לעמדות ההתקשרות עשו רושם רב. בפתח הנמל הצדיעה אניתנו לדגל גיברלטר, ולאחר זה לאנית הדגל הבריטית שעגנה בפתח. ההתקשרות נעשתה במהירות ובסדר מופתי. מיד עם גמר קשירת האניה, עלה קצין ימי בריטי לשם בקור רשמי ולאמירת ברוך הבא. יותר מאוחר ביקר באנית הדגל אדמירל, מפקד איזור גיברלטר. הזמינו אותנו להשאר במקום לשלושה ימים

אבל מחוסר זמן לא יכלנו לקבל את ההזמנה. היינו מאוד מופתעים כשנגש לאנחנו שוטר ואמר שהוא יהודי ובשער עומדים עשרות יהודים ורוצים להכנס לנמל כדי לראות אותנו רק לא נותנים להם. הם ידעו שאנחנו באות למקום, וארגנו מסיבה. אבל גם זה לא קבלנו בעד אותה סיבה. במקום ישנם כ־800 יהודים וכולם עשירים. מספר התושבים הוא 35,000 ורובם ספרדים. אחרי הצהרים עזבנו את הנמל, ועד אז נכנסו כבר כ־20 איש על פי רוב בחורות, כך שגם כאן נפנפו לנו במטפחותיהן כמו באמריקה. בלילה אני במשמרת ושומעים מוזיקה ספרדית כל הזמן.

1951.6.24, יום ראשון

אנו מפליגים לאט וכל הזמן לאורך החוף הספרדי. כעת אנו על יד ההר ולטה. הים שקט.

1951.6.25, יום שני

ממשיכים לנסוע לאט. שנינו קצת את הכיוון יותר צפונה לכיוון צרפת. ביום נפגשנו עם הרבה אניות מסחר ביניהן אנית מסחר ספרדית.

1951.6.26, יום שלישי

בלילה התחילה הרוח וסערה קלה אחריה, אבל עד בוקר נפסקו שניהם. ובשעה עשר כבר היה כמו קודם. ממשיכים להפליג ליד חופי ספרד, והלילה נגיע לסביבת ברצ'ילונה.

1951.6.27, יום רביעי

היה לנו יום מעניין מאוד. בשעה 9 התחלנו במטווח רובים. בשעה עשר עצרנו בדיוק על יד ברצ'ילונה שראינו אותה באופק. הורדנו את סירות ההצלה ויצאנו לטיול ליד החוף. הים שקט והשמש לוהטת אבל בכל זאת נעים כי רוח קלה נושבת כל הזמן. כל יום שומעים מוזיקה מתקליטים ומרדיו והזמן עובר מהר. בערב נוסעים הלאה.

1951.6.28, יום חמישי

אנו מפליגים בכיוון צרפת לנמל טולון [Toulon].

1951.6.29, יום ו'

בבקר השכם הגיענו [הגענו] לפני כניסת הנמל טולון. עוד בלילה התחילה סערה חזקה שלא הפסיקה גם בבקר, אבל מכוון [ש] אנו במפרץ, לא מרגשים אותה. בשעה 7 היגע [הגיעה] ספינת הטורפידו שמתפקדינו לגרור אותה לחיפה.⁴¹ הפגישה עם

41 על שתי האניות שהשתתפו במבצע הוטל לגרור בדרך חזרה שתי טרפדות מנמל טולון לנמל חיפה, ט-207 וט-209. להרחבה בנושא הטרפדות ראו: רמי רפאלי, "השירות בפלוגת הטרפדות 914", משמר המורשת הימית, 10.1.2015 (אוחזר ב־5.12.2018):

<https://tinyurl.com/y8awyksf>

צוות הסירה היתה לבבית. קשרנו אותה לאנתינו והתחלנו בכוון האי 'סרדיניה'. פעם נקרע החבל, אבל החלפנו אותו מהר. הים משתק לאט לאט.

1951.6.30, יום שבת

יום השנה השלישית לאנתינו, שנכנסה לשרות הצי הישראלי. ערכנו מסיבה למאורעה זו ועתוננו יצאה בהוצאה מיוחדת. הגיענו [הגענו] לחופי 'טוניס'.

1951.7.1, יום א'

הים שקט והתחלנו לעבוד בקצב מהיר, לקראת כניסתנו לנמל חיפה. היום חל יום הולדתו של רב־סמל ראשון [רס"ר] האניה, ולמאורע זה ערך מסיבה. בעתון הקצבנו לו דף שלם והיה מזה מאוד מרוצה. לפנות ערב עזבנו את חופי 'סיציליה' וכעת אנו בכוון ל'כרטיס' [כרתים].

1951.7.2, יום ב'

כולנו מתכווננים לשעת הגעתנו לחיפה. אנו מכינים נשף סיום ההפלגה. כעת מפלגים אנו ע"י 'כרטיס' [כרתים] ובקצב מהיר מתקרבים לחופי הארץ.

1951.7.3, יום ג'

העבודה מתקדמת יפה. בשעות הצה"ר [הצהרים] קיבלנו הודעה על טקס קבלת הפנים בחיפה, על כל פרטיה. בערב התקימה המסיבה, והיתה מוצלחת ביותר.

1951.7.4, יום ד'

אנו מוכנים לקבלת הפנים בכל המובנים. את הסירה [הטרפדת שנגררה מטולון] עזבנו לנפשה והיא נכנסה בכוחות עצמה לנמל. אנו מחכים בקוצר רוח ליום המחר.

1951.7.5, יום ה'

כל בן־אדם העוזב את מולדתו מתגעגע לשם בחזרה, אחרי פחות או יותר זמן. גם אנו לא נבדלים מאלה, וכמעט כולנו חיכינו לרגע זה, עת כנסתנו לנמל שלנו, בקוצר רוח. כבר מחוץ לנמל פגשנו את ספינותנו שהביאו לנו הוראות טכניות. קבלת הפנים היתה יפה, אומנם לא התלהבנו מזה. המצעד שערכנו ברחובות [של חיפה] היה די מוצלח כי השתדלנו להיות בסדר. ובזה נגמר מבצענו: מבצע 'קולומבוס'.

למזכרת בלתי נשכחת